Пётём тёнчери пролетарисем, пёрлешёр!

1938 АВГУСТ 22 КУНТИКУН 193 (5006) №

Чăваш Коммунĕ

21-мĕш çул тухать

ПСК(б)П Чăваш Обкомĕпе Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн хаçачĕ

Пĕр №-рĕ 10 пус

РЕДАКЦИ АДРЕСĕ: г. Мăкăнкăри, ул. Володарского, 6. Дом Печати

ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 6—47, ред. заместительĕн — 6—07, редакци секретарĕн — 4—40, парти пурнăç пайĕн — 9—36, йăлахусăлăх пайĕн — 4 — 57, советсен ытти — 6—05, промышленнăç пайĕн — 7—07, йышăнăва пайĕн — 2—20, дежурнăйĕн — 6—22.

Кашни колхозăн çĕнĕрен тунă прихутпа расхут çмети пулмала

Пирĕн колхозсем организацинне хуçалăх йĕнчен çулта çул çинĕрленсе пыраççĕ. Виç-тăвата çул кайăрахрипе илсе таналаштарсан, йăлхуçалăх ертелĕн сталинла уставне йышăнăвăнпа, колхозсен çурт-йĕрсем те, машинăсем те ытларах, ĕç-пыçăхĕсемпе продуктивлăй выльăхсен хисепĕ те нумай ӳснĕ, колхозсенче обчăлă фондсем тĕрекленсе çитнĕ. Çавсем пурте малашне колхоз тупăшĕнчен капиталă тата производствăлă ĕçсем валăун уйăрса хăвармали пайă чакарса, колхоз илнĕ тупăшран чылайрах пысăк ĕçсемсем тăрăх валеçме май параççĕ.

Анчах та чылай çĕрте партипе совет организацийĕсем колхозниксен ĕçкуне хакне ӳстермелех тăвасси çинне çителĕклĕ савăрăнса пăхман. Çĕрĕç тата ытти органсенче ларнă халăх ташшăнĕсем колхозсене йухăнтарас шутпа кирлĕ мар çĕртенех колхозсенчи производствăлă тата капиталă ĕçсем валăун нумайрах расхут кăларнала туса, ĕçкунĕсем тăрăх колхозниксене укçа валеçмели тупăша сахаллатма провокацилене.

Хăшпĕр колхоз правленийĕсем йăлхуçалăх ертел уставне çинче кăтартса панă нормăран иртерсе, колхозниксен пухăвĕ çирĕплетнĕ çметăна пăхмасăр, административлă-хуçалăхла расхутсене ытлаши туса тата валеçмелле мар фонда ӳстерсе пынă. Теслĕхрен, административлă-хуçалăхлă расхутсем валăун 1937 çулхи тупăшран Хĕрлĕ Чутай районĕнчи 7 колхозра 20 процентран ытла уйăрнă. Йĕлчĕк районĕнче те çавăн пек колхозсем пулнă.

Пирĕн партипе правитĕлствă колхозниксен пурнăçне лайăхлатассишĕн валаи тăрăшаççĕ. ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Советĕпе ПСК(б)П Тĕп Комитечĕ 1938 çулти апрелĕн 19-мĕшĕнче йышăннă постановлени колхозсенче тупăшсене тĕрĕс мар валеçесе йĕркене пĕтĕмпех пĕтерет. Çав постановлени тăрăх, колхозăн укçан илнĕ тупăшран 60—70 процентĕнчен кăна мар ĕçкунĕсем тăрăх колхозниксене валеçсе памала. Канăталă расхутсем валăун укçан илнĕ тупăшран 10 процентран ытла каймала мар, административлă-хуçалăхлă расхутсем валăун 2 процентран ытла уйăрмала мар. Çав пайăх хуçалăх ертел уставĕн 12 мĕш статйине те уйăштарăç.

„Колхозсенче тупăшсене тĕрĕс мар валеçни çинчен" ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Советĕпе ПСК(б)П Тĕп Комитечĕ постановлени йышăнăвăна тăвата уйăх иртрĕ. Çав вăхăт хушшинче кашни колхозрах 1938 çул валăун постановлени тухичченех туна производствăлă планлемпе прихутпа расхут çметисене пăхса тухса çĕнĕрен туса çирĕплетмелле пулнă. Çак ĕç республикăра ытла вăрăма кайрĕ. Чылай районсенче партипе совет организацийĕсем çав ĕçе йĕртсе пыман. Сентĕрвăрри, Çĕрпӳ, Йĕлчĕк тата Вăрмар районĕсенче хăшпĕр колхозсенче халичченех кивĕ çметасем тăрăх ĕçлеççĕ.

Августăн 1-мĕшне республикине 1691 колхозран 1605 колхозра прихутпа расхут çметисене çĕнерен тунă. 1605 çметăран 1467 çметана çеç колхозниксен пухăвĕнче çирĕплетнĕ. Ӳшшанмă çметасене райĕстăвком президиумĕсенче çирĕплетес ĕç татах та анпăх пырат. Республикине пурĕ 939 çмета çеç райĕстăвкомсенче çирĕплетнĕ. Ишлей, Хĕрлĕ Чутай тата Çĕрпӳ райĕстăвкомĕсенче пайăнченех пĕр çмета та çирĕплетмен. Çак фактсем ĕнтĕ чылай райкомсемпе райĕстăвкомсем, райĕсреç пайăсемпе МТС руководитĕлесем ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Советĕпе ПСК(б)П Тĕп Комитечĕ колхозсенчи финанс ыйтăвесем тĕлеште ĕçлеменнине, йышăнмă постановленийĕпе пурнăçа кĕртме тăрăшманнине кăтартăççĕ. Çак ĕçе чăнипе йĕртсе пыма районсенче—Шăнкăртăм, Пăрачкав, Йĕпрес тата Патăрьел— колхозсен çметисене çирĕплетсе петеркĕ те ĕнтĕ.

Колхозсенче прихутпа расхут çмети çукки ĕе кивĕ çметăна ĕçлени капиталлă тата административлă-хуçалăхла ĕçсем валăун партипе правитĕлствă кăтартса панă нормăран ытларах расхутласси патне илсе пыма пултарат. Вара паллах, çав колхозсем çулталăк вĕçленĕ хыççăн укçан илнĕ пĕтĕм тупăшран 60—70 процент таран колхозниксене ĕçкунĕсем тăрăх валеçсе параймаççĕ. Вăл вара йăлхуçалăх ертелĕн уставне—колхозла пурнăçăн тĕп саккуне пăсни пулса тăрат.

Колхозла хуçалăх—социалисăмлă шутра хуçалăх. Социалисăмлă хуçалăх пăхнăçăн, çметасăр ĕçлеме колхозсем прихутпа расхут çметисене халех туса çитерме тивĕçлĕ. 1938 çулта çметасăр ĕçлекен пĕр колхоз та ан пултăр.

Çавăнпа пĕрлех ЧАССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕн, райкомсемпе райĕстăвкомсем колхоз правленийĕсем прихутпа расхут çметисене

Колхозсенчи выльăх фермисенче ĕçе организацилессине ĕçшĕн тӳлес йĕрке

Нумайăх пулмасть ССР Союзĕнсене тунă чухне сурăхсен пахалăхне, йăхне, ферма тытăмне тата оборудованине шута илмĕлле.

Примерăл нормăсем çумăр пек пулăççĕ: пур йышши сурăхсене те пĕр кĕтӳç кăна пăхать пулсан, уй романăвски текен сурăхсем фермисенче виçĕ сулран кайа мар ĕçлесе тăма йăланлăх бригадăсем организацилеççĕ. Сурăх фермине ĕçлекен бригадăна колхоз правлени сурăхсем, вĕсене пăхма кирлĕ хатĕрсем, кӳлсе çӳремели таврашсем тата сурăхсене усрамали çурт-йĕрсем уйăрса парать.

Писăк фермăсенче сурăхсене, путекселле-такасене тата ситĕнĕ такасемне кастарна такасене уйрăмăн пăхма темиçе бригадă та пулать. Çав бригадăсенче 3—4 çын пулмалли.

Сурăхсене, такасене, путекселене уйрăмăн пăхма бригадăсем организацилеме май çук пулсан (выльăхсен шучĕ сахал çĕрте), фермăн пĕр бригадă пур выльăхсене те хăйĕх пăхать.

Çакăн пек фермăра бригадăри членсем хушшинче уйрăм ĕçсене валеçсе тухнă чухне, кашни член çумне пур йышши сурăхсене те çирĕплетсе памала.

Сурăх фермин бригадирĕпе ферма пуçлăхне колхоз правленийĕ икĕ çулăхран кайа мар вăхăта уйăрса лартать.

Фермăра пĕр бригадă çеç пулсан, уй пек фермăра вара бригадир хăйĕх ферма пуçлăхĕ пулса тăрать тата бригадири членсем тăвакан пур ĕçсене те тăвать.

Сурăхсене пăхакан бригадири членсем хушшинче ĕçе валеçсе тухаççине бригадир хăйĕх йăлтăçлăх ертел уставĕн 14 мĕш пунктинче кăтартнă тăрăх туса иртерет. Колхоз правленийĕ фермăра ĕçлекен бригадăсем валли çултăлăк хушши ĕçлеме производствала заданипе кăтартса памалли.

Бригадăсенчи колхозниксен ĕçне сдельщинăй тăрăх организацилеççĕ, продукци хисепĕпе унăн пахалăхне кура.ĕçлеççĕ шутласа параççĕ.

Йăлтăçлăх ертел уставĕ тăрăх, колхоз правленийĕ сурăх ферминче ĕçлекен колхозниксен ĕç нормине тата кашни ĕçшĕн мĕн чухлĕ ĕçсунĕ паймалине палăртать. Ана колхозниксен пуçлăхĕ пăхса тухса çирĕплетет. Ĕç нормине тăрăшса ĕçлекен колхозник тума пултарнă нормăн чухлĕ пулма кирлĕ. Нормăн çулĕсем хушшинче 100 ĕçкунĕнчен çапла валеçеççĕ: бригадира 35 ĕçкунĕ, сурăх пăхакана пулăпакание 27 ĕçкунĕ, виççĕмĕш кĕтӳçе—23 ĕçкунĕ, апат-çимĕçсем турттаракана—15 ĕçкунĕ.

Сурăхсен çăмне алăпа каснă çĕрте ĕçлекенсене çак йĕркене тĕрлесçĕ: тĕпĕнчех каснă кашни килограм çăмшăн 0,02—0,03 ĕçкунĕ, çăм каснă кашни сурăхшăн 0,03 – 0,04 ĕçкунĕ.

Ферма пуçлăхĕсене (темиçе бригадă пур çĕрте) ферма пысăкашне, ĕçлекенĕн стажне тата квалификацине пăхмасăрах—кашни ĕçленĕ куншăн 1 ĕçкунĕнчен пуçласа 1,5 ĕçкунне ситиччен параççĕ. Кунсăр пуçне тата султалăк йулашкийĕнче иртнĕ çулпа танашторан вăтам хисеппне кĕтӳрен, кашни сурăхран таса çăм касса илнессине ӳстернĕшĕн хушса ĕçкунĕ параççĕ. Кашни ытларах пĕр килограм çăмшăн 0,2 ĕçкунĕнчен пуçласа 0,6 ĕçкунне сити цамала.

Выльăх-чĕрлĕх техникине, выльăх фельдшĕрне—вĕсен ĕçĕпе стажне тата квалификацине хисепе илмесĕрех, пĕр кун ĕçленĕшĕн 1—1,5 ĕçкунĕ шутласа параççĕ.

Фермăра ĕçлекен ытти работниксене (инструкцире кăтартман работниксене) ĕçшĕн тӳлемели расценкăна вырăнти условине кура колхоз правленийĕсен хăйĕсен тумала тă, ана колхозниксен пухăвĕнче çирĕплетмелле.

Фермăри бригадă хăйне çирĕплетсе панă сурăхсенчен çăм ытларах илет, çамрăк выльăхсене пĕтĕмпех пăхса ӳстерет, сурăхсене мăнтăр пăхса ӳстерет пулсан, вара колхоз правленийĕ кун пек бригадăсенчи пур колхозниксене те йалхуçалăх ертел уставĕн 15-мĕш пунктне тăрăх, çулталăк вĕсĕнче, вĕсем ĕçлесе туй мĕн пур ĕçкунĕсем çумне 10 процент тараи, бригадăри чи палла ударниксене—15 процент тараи, бригадирпе ферма пуçлăхне 20 процент тараи хушса памала.

Сурăхсен тавăрăл ферминче ĕçлекен бригадă начар ĕçленĕ пирки çамрăк выльăхсене сахал пăхса усрассĕ пулсан, сурăхсем ирхан пулсан, çăм начар пулсан—вара колхоз правленийĕ çав бригадăра ĕçлекенсенчен вĕсем ĕçлесе туй мĕн пур ĕçкунĕсенчен 10 процент тараи тытса йулать.

Тырă йышăнакан пунктра

Шупашкартри тырă йышăнакан пункта кашни кун çĕршер лав тырă пырать. Халăх тулăлăх, халăх майĕпе ĕç те пымăл.

Пунктра тырă йышăнма пуçланăранпа тырă леçме пынă колхозниксемпе йĕдиноличниксем хушшинче тĕрлĕ мăтусем тăрăх 63 калăçу туса иртернĕ. Колхозниксем тĕнчери лару-тăру мăтăвĕсемпе ытларах интереслеççĕ, çавăнпа унта Испанири, Китайри вăрçăсем çинчен тата хамăрăн Инçет-Хĕвелтухăçĕнче Хасан кӳлли районĕнче Японни войенщăчинни тăвакан провокацисем çинчен 46 калăçу туса иртернĕ. Кунпа пĕрлех тырă сăвăçĕпе - мĕнле кĕрешмелине темиçе хутчен те йнлантарнă. Ветеринари врачĕ лаша чирĕсем çинчен лекцисем вулаçа панă.

Тырă йышăнакан пунктра хĕрлĕ кĕтесс пур. Унта хамăр чăваш республикинче тата Мускавра тухакан хаçатсем 28 экземпăр, журнăлсем 16 экземпăр пырассе. Анчах писмоносĕçсем хаçатсене инçăçаи-та вăхăтра пырса памассĕр. Кăнтăрла иртни 2—4 сехетре çĕç леçеççĕ. Хĕрлĕ кĕтесре хаçат-журнăлсемĕр пуçне 2 биллиард, шашка-шахмăтсем пур. Хĕрлĕ кĕтес çумĕнчех справкăсем паракан сĕтел ĕçлет. Унта колхозниксене тĕрлĕ ыйтусем тăрăх справкăсем параççĕ. Займ облигацине тĕрĕслесе, вĕсĕ çинна выльăн тухнине палăртнă. Хĕрлĕ кĕтес умĕнче хаçатсем витрини пур. Анчах хаçатсене вăхăтра улăштарса тăмаççĕ.

Пунктра тырă леçме пыракансем вăхăн столовăй уçнă. Апатсем пăхалăхĕ авăн, хаклă та мар. Анчах буфетчик Одинцов апат çиме пынă çынсене час-часах вăрçать, çăкăрсене çителĕклĕ турттарса памаст, кайăла-тухакан уççăна катăк парат.

Сутă-илӳ организацисем начар ĕçлеççĕ вара. Ларăксене вăхăтра уçмаççĕ. Кирлĕ таварсем сутмаççĕ. Промсобўз ларăкĕсем уйрăмăнах начар сутă тăваççĕ. Колхозниксем час-часах сĕтел-пукансем ыйтаççĕ, вăл таварсем ларăксенче çук. КОГИЗ-ăн кĕнеке ларăкĕ çинчен те çаксем каламала. Унта пĕр учебник те çук, тетрадсем те пулмаççĕ. Вĕсене колхозниксем кашни кунах ыйтаççĕ.

Колхозниксем çул çинчен тухсанна вараланса килеççĕ, анчах пунктра колхозниксене çăвăнма пĕр умывальник те çук.

П. Тороней.

Халăх переписне — тивĕçлĕ кадрсем

Шăхăсан районĕнче халăх переписне хатĕрленесси сарăлсах пырать. Колхозсенче пулас переписе çинчен ăнлантарса параççĕ. Переписре ĕçлемели счотчиксемне контролёрсене чи лайăх, шанчăклă çынсенчен уйăрассĕ. Чурăкасси йалсовет президиумĕн ларăвĕнче йăтарласа переписе хатĕрленес ыйтăва сӳтсе-явăрĕç, переписьвăхăтĕнче инструктăр-контролёр пулса ĕçлеме П. Васкилёвна И. Никифорăва йăлтăнсене, счотчиксем пулса ĕçлеме Йемелйăвăв, Михайлăв тата Никитин йăлтăнсене палăртрĕç. Йалсовет сумĕнче переписе иртерес тĕлĕшпе ĕçлеме 9 çынтан комиссси организацинĕне. Комиссине кĕнĕ йăлтăнсем пурте пекех иртнĕ суйлав кампанисенче агитатăрсем тата участкăри суйлав комиссăн членĕсем пулса ĕçленĕ. В. Г. Герасимăв Шывпус участкинчи суйлав комиссăн председательĕ пулса ĕçленĕ. Халĕ ăна переписе иртерес тĕлĕшпе ĕçлекен комиссăн членне суйланă.

Районĕпе йăсен, инструктăр-контролёрсем пулса ĕçлеме 29 çын, счотчиксем пулса ĕçлеме 89 çын уйăрнă. Вĕсĕ вырăна переписе иртермели уйăрмасем тума палăртнă. Вĕсенче ĕçлеме шанчăклă çынсене уйăрнă. Вăрман Йенĕш йăлсовет председательне Титов йăлтăша переписе вăхăтĕнче халăх-хуçăлăк учочĕн районри инспекцийĕн помощникĕ тума палăртнă. Августăн 15 мĕшĕнче райĕсткăвком президиумĕ переписе хатĕрленес ыйтусене сӳтсе-явăрĕ. Переписе иртерие кадрсем хатĕрлес тĕлĕшпе ĕçлеме 5 çынтан комиссăн уйăрĕç.

Çак вăхăта йăсен, халăх пурăнăкăн вырăнсен списокĕсене, йăлсоветсен картисене тĕрĕслесе тухмалăх ĕнтĕ. Хăшпĕр çĕрте çитменлĕхсем те пур-тă. Шĕнĕр йăлсоветĕнче 20 çынна списокăна кĕртмесĕр хăварни палăрчĕ.

В. Чернов.

Колхозницăсен примерĕ

Тăвай. Вырăс Нăрваш тата Йĕпĕш Нăрваш йăлсовечĕсем районра пур ĕçсемпе те малта пырассĕ. Вырăс Нăрваш йăлсоветĕнче укçа-тенкĕ пухас ĕçре налог агенчĕ Максимăв йăлтăн тăрăшса ĕçлет. Вăл çак кунсенче çĕнĕ займ укçине 2010 тенкĕлĕх пухрĕ.

Йĕпĕш Нăрваш йăлсоветĕнче займ укçине 500 тенкĕ пухнă. Кунта займ укçи тӳлес тĕлĕшпе колхозницăсем примерăлăн ĕçлеççĕ. З. Николайĕва, Ф. Павлăва, А. Иванова, Д. Назарăва, И. Димитрийева, А. Йефремăва йăлтăнсем Вăсĕмĕш Пилĕкçуллăх Займа 50-шар тенкĕлĕх сыпăнса, укçине сийĕнчех тӳлесе татрĕç.

Вл. Ийăнн.

Йалуполномочённăйĕ

Варманкассинчи (Сĕнтĕрвăрри р.) „Куçтура" колхозра Йевдокийа Осипăва йăлтăш чи активлă хăпăрăм шутланать. Вăл 50 çула çитнĕ, çапах та общественăлла ĕçре çамрăксем пекех хастарлăн ĕçлет. Ĕçрен йăлмасть. Партине принятăлствă постановленийĕсем çинчен, хаçат-журналсем çинче мĕн те тулли çĕнĕ хыпарсем пулсанах, вăл хĕрарăмсене пĕрле пухса каласа анлантарат. Сăвăнна та ăна йалти хĕрарăмсем йуратаççĕ. Ана йалуполномочённăйне суйланă. Осипăва йăлтăш хăйне шанна ĕçе тӳрĕн туса пырать. Йăлсовет хушнă ĕçсене йăланах вăхăтра пурнăçлат. Уполномочённăйне ĕçленĕ хушăрах вăл писмоносец пулса ĕçлет. Хăй унăн канăм киле—пĕрер ĕçземлăр хаçат тивет. Хаçат-журналсене вăхăтра валеçсе парат. Ку йенĕпе Наратчакчинче „Хĕрлĕ Сорăмăн" колхозри писмоносецпа Петрăва йăлтăшна ăмăртса ĕçлет.

Ç. Журавлёв.

Депутатсем суйлавçăсем патĕнче

ЙĔПРЕÇ. (Телефонпа). РСФСР Верховнăй Совечĕн депутачĕ Сорăмăв йăлтăшна ЧАССР Верховнăй Совечĕн депутачĕ Бурков йăлтăш хăйсен суйлавçисем патĕнче пулчĕç. Августăн 20-мĕшĕнче Сомăн йăлтăш РСФСР Верховнăй Совечĕн пĕрремĕш Çеççăн ĕçĕсем çинчен отчот туса пачĕ. Вăл Мускавра депутатсене мĕнле кĕтсе илни çинчен, ăсăлă Сталина курăни çинчен хăйĕн суйлавçисене калаçа пачĕ.

Вишневский.

Фашисла Италин хура кунĕсем

1938-мĕш çулăн февралĕте Гитлĕр Австрин канцлерĕ пулнă Шушнига Брехтесгадена чĕнсе илсен, вăл чĕнĕве питĕ секретлă туса иртерĕ пулин те, Австрин пĕр паллă чиновникĕ ун çинчен Италин Венăри посольствине пĕлтерме май тупнă. Мĕн пулса иртни çинчен Муссолинине питĕ вăскавлă пĕлтернĕ пулнă. „Германири туслă" хăйне уллаланине пĕлсен, Муссолини Италин Лондонри посолне Гранди телеграмма панă. Вăл телеграммăра Англине Италя хушшинчи калăçу „халĕ пуçланмала йе инçран та" тесе Британи премйĕрне пĕлтерме хушнă.

Çак ультиматум ун чухне ĕçе пуçарса йăрăлнăн. Англине Италя хушшинчи калăçу кайăрах пуçланăк. Анчах „халĕ йе инçран та" текен формулă Италя политикинче йăланах сивле тытăнине характерлă пулнă. Халь Италя дипломатийĕсив чирĕн çĕнĕ тапăрине тӳсет. Фашисла Италири пичет хăй „туслă" пурăнакан Англине хирĕç çĕкĕрен аçа-çиçем хускатса йăлă. Урăх нимĕнле те мар, пĕр „туслă" пурăнайăшăн çеç ĕнтĕ Италя политичĕсем Англи вунтăр-каçĕнче путăрассĕ, Британи морăкăвĕсене вĕлерессĕ, Палестинăри „чĕр мар инцидентсене" вĕрсе хăпарташсĕ.

Мĕншĕн Италя дипломатине сив тытат? Кăна йăланса илме йăвăр мар. Англине Италя хушшинче халĕшĕ тунăранпа тăвата уйăха йăхăн иртрĕ ĕнтĕ, çапах та вăл халĕшĕ ку тарăнлăх сывлăшăра сакăнса тăрат. виноград йĕвĕрлĕ шăпăнса кайнăла мар иккĕрет, анчăк... ӳ çитмест. Лондăнран вăтăр мĕлĕк çĕрекĕс стерлинг кивçен илсен Италя финансĕнче мĕнле шăтăксене питĕрмелине. Муссолини шутласа та хунă ĕнтĕ. Анчах кивçене нимĕнпе-та, халĕшĕ йе кĕмест, мĕншĕн тесен Муссолини республикăлă Испанине çĕмĕрсе тăкнăлă Испанире расчочĕсем ишлесе янĕç, çавăнпа та ĕнтĕ „туслă" кăмăллăр. Фашисла правительстви Испанире самолётсемпе танксем йорат, интервенци вăлăн питĕ нумай уçса тăкат, Испани мирлĕ халлăйĕсен хушшинче вилĕм сапалат, Испани хулисене ватса тăкат. Италя фашисчĕ хăйĕн çыллине Испанири ĕçтăрăмсемпе вăйлесине вĕлернине шăнарт. Вăл çыллесе ӳснĕçем хушшинче кӳренӳ ӳссе хăпарат, мĕншĕн тесен фашисла унăн вилĕм çул вăрçа хирĕçĕнче йухтăрат, мĕншĕн тесен халăх высă пурăнăт. Италя промышленийĕсен чĕр тавар пулманнине, çĕршывăн финансĕ йухăннине, йут çĕршывсемпе сутă-илӳ тăвасси чакнине, фашисла пусмăр яйĕнче çĕршыв тискерленнине рăлдовой ĕçсинни йăланах сиссе илме пултарăмаст. Анчах йăпаласем хаклă пулнине, хĕнур, выçлăх пулнине—пур те туйăççĕ, выçлăх çитсе тăни масăссем умĕнче фашисăлăн чăн-чăн сăи-питне ӳçсе кăтартат. Италя ĕçхалăхсем тăрăвсем çити сийĕнмĕçĕр пурăнасси темиçе çул хушши ĕнтĕ тăсăлса пырат. Сăмах çу çинчен мар, ăш çинчен те мар—çăкăр çитменни çинчен тăрат. Çулран çулах çапла. Кун çинчен хăйсен кӳрĕсенне хăйсем кураканскен каласçĕ. Çакăн çинчен—тата питĕ илемлĕ сăмахсемпе—статистикăлă кăтартусем те каласçĕ. Лондăнри „Экономист" журнăл шутласа пăхăп тăрăх, Италя халăхĕ вăлăн, питĕ сахал çисе пурăнсан та çулталăкне 85 мĕлйун квинтал*) тулă кирлĕ.

Çак минимум пулсăн, ĕçсинчен высăлă-тутăлă çеç пурăнсан та, Италя йут çĕршывсенчен тулă кӳрсе илмесĕрех пурăнма пултарат. Анчах практикăра мĕнле пулса тухат-ха? 1934 çулта Италире хăйĕнче 63 мĕлйун квинтал тулă пухса илнĕ. Йут çĕршывсенчен 4,7 мĕлйун квинтал кӳрсе кĕнĕ. Пурĕ—67,7 мĕлйун. Çапла ĕнтĕ высăлă-тутăлă пурăнмăн минимумĕ 17,5 мĕлйун квинтал çитмест. 1935 çулта тухăç анантарах пулнă: 57 мĕлйун квинтал хăйсен пусса илнĕ тата йут çĕршывсенчен 5,5 мĕлйун кӳрсе кĕлĕç. Высăлă-тутăлă пурăнмăн минимумĕ 2,5 мĕлйун квинтал ситмен. 1936 çулта тырпуç тухăçĕ Италире халлăх начар пулнă: 61 мĕлйун квинтал хăйсен пусса илнĕ, 5,3 мĕлйун кӳрсе кĕлĕç. Минимумăн 18,7 мĕлйун квинтал ситмен. 1937 çулта тырă тухăçĕ Италя хăй пĕлтернĕ тăрăх (пĕлтересси, паллах, ӳстерсе пĕлтерĕç), 80 мĕлйун квинтал пулнă. Ку вăхăт тĕлне Италя финансĕ питĕ йăпăлланса ситнĕ. Йут çĕршывсенчен тулă 1,7 мĕлйун квинтал çеç кӳрсе кĕлнĕ. Ку вăл минимумăн 2,3 мĕлйун квинтал çитменнине пĕлтерет.

Çапла ĕнтĕ, тăвата çул хушшинче—1934—1937 çулсенче—Италя халăхĕ вăлăн тырă высăлăтутăлă пурăнмăли минимумăна çитсе пырайман. Тырă балансĕнче тĕнĕр шăтăк пулса тăнă. Вăл 40,8 мĕлйун квинтал, йĕ Италя халăхĕ çур çула йăлăн пурăнăнăн тырă. Анчах ĕç тырă тĕлĕшĕнчен çеç мар йăпăх тăрат. Италя халăхĕ вăлăн çĕрулми, пахча-çимĕçсем, фруктăсем, сахăр, кофе, ăшкакай та çулран çулах ытларах çитмест.

1938 çулта перспективăсем мĕнле-ха? Пур малтанăн çулсенче те начартарах! Тырă тухăçĕ кăçал питĕ начар. Италире йăлсене йухăнтарса йăнă вĕсене типĕ çинталăка час парăнакан турпĕ, анчах фашисла агрономи „науки" типĕ çинталăка хирĕç кĕрешме вăй çитеремест. Италя малтанăлăх шутласа хуй тăрăх, тырă тухăçĕ 60 мĕлйун квинтăлран та иртмелех пек мар. „Экономист" çак цифрасене те ӳстерсе кăтартнă тесе шутлат. Анчах çак цифра ĕнесен те кăçал 25 мĕлйун квинтал тулă ситмест. Сăкăн чухлĕ тулăна Италя правительстви йут çĕршывсенче сутăн илсе кӳрсе килме пултарайăт-и? Паллах, пултарайăмаст! Италя хăеки пушшиса çитнĕ. Высăлă-тутăлă пурăнас ĕмĕт çеç мар, Италя çине чăн-чăн высăлăхăн хура сăнĕ хăпарат.

Сăкăнашкал ĕнтĕ Италири фашисем ĕçĕн ӳçăнах курăнакан итогесем. Муссолини хăйпартăнăнса кайса пуçланă „тырă кампанийĕ" пĕтĕмпех панкрута тухрĕ. Муссолини „Италийĕ экономикăн тĕлĕшĕнчен никама та пăхăнса тăмала мар тăвас кĕрешӳ" лозунгне кăларнă чух çапла калăнă: „Италя экономикăлă автономи тăрăнне кирлĕ вăхăтра та, тата пурнăçлă мĕнле вăй-тăкăнра та макăмлăй... туша пултараç тата тумала та".

Çак „вăрçă тĕлĕ", уярăлса кайсан, вăрçа хатĕрленни, Италя халăхне выçлăха кĕртекен политикăн пулса тăрат те ĕнтĕ. Фашисăн ыйтăм пĕтĕм политикине Италя халăхне йухăнтарчĕ, çĕршывне тискер чухăнлăх пуç пулса тăрат. Экономикăн тĕлĕшĕнчен никама пăхăнса тăрас мăрринне илсен, Италя урăнах ĕлĕкхи пекех пăхăра тăрат.

Фашисла агрономсем, тырă животăн çĕр лаптăкне ӳстерсен тата метеорологин условийĕсен лăпăк пулсан, тулă тухăçне 100 мĕлйун квинтала çитерме пулат тесе çăрĕплетнĕ. Фактсем фашисла демагогсен пушă капăлăкне тăрă шыв çине кăларчĕç: тем чухле „выçлăк вăй" ӳкнă пулин те, Италя тырă акмали çĕр лаптăкĕ 1918 çулхине таиласпăрсан мĕн пурĕ те... 10 процент çеç ӳснĕ. Çак çитенӳ мĕн пони выçлăл-тутăлă пурăнăй йăвăр çулсем çинчен тата пулас хăрушă выçлăх çинчен калакан çӳлте кăтартнă шифапсенчен те лайăх куранат.

Анчах „çын пĕр çăкăрпа çеç чĕре пулмасть", унтан та ытларах 3 çул хушши вăрçакан çар. Выльăх кирлĕ, лашасем, ăнесем, сысиксем тата ытти те кирлĕ. Выльăха апат кирлĕ. Апат пултăр тесен, выльăх апачăлăх курăк акмали çĕр лаптăкне ӳстермелле. Анчах ăна тулă акмали çĕр лаптăкне ӳстересссине мĕнле килештерсе тумала-ха? „Экономист" çырнă пек, çирĕп çаврашка пулса тухат.

„Нацин чи пĕчĕк нушиссене çеç çыралхатрас пуласи тă,—тесе кăтартса парат „Экономист",—выльăх хисеппе сахалтан та 10 процент ӳстермелле. Çакăн чухлĕ ӳстерин çителĕклĕ тесе шутласан, тата çакăн чухлех выльăх пахалăхне те ӳстермелех; выльăх пахалăхĕ халь питĕ начарланса çитнĕ. Çак тĕллеве, выльăх апачĕ акмали çĕр лаптăкне ӳстермесĕн, çĕре лайăхлатас тĕллĕве нумай çулсем хушши ĕçлемесĕр тата питĕ пысăк тăксем тумасăр пурнăçлама май çук. Анчах выльăсене çитерме курăк акмали çĕр лаптăкне ӳстересссни хирĕç пырат. Çавăнпăхăн тата вăл вунтăр мĕтти куçтурăсен тулăпне ӳстерес плана хирĕç пырат".

„Экономист" çак хăшпĕр планисенчен мăшăлăхсах кулат. Сăмахран, фашисла „планоникссем" шутлай тăрăх, Италире хăйне вăлăн çителĕклĕ олинкă сăвĕ тума çĕнĕрен 50 мĕлйун олинкă йăвăçĕ кирлĕ. Фашиссем çулсен 500 пин тенкĕлĕх лартма шутлаççĕ. Çак расчот тăрăх Италя тата 100 çултан тин хăйне вăлăн çителĕклĕ олинкă сăвĕ тумăй пултарăй!

Фашисла Италя выльăх-чĕрлĕх шутне ӳстерме тата унăн пахалăхне лайăхлатма пултарăмарĕ. Выльăх-чĕрлĕх шучĕ питĕ хăйăрах чакса пынине Италя пичетчĕ хăй те йышăнат. Римра тухакан „Ревю интернационалы" а"грикольтор" журнал çырнă тăрăх Италире 1926 çултан пуçласа 1937 çула çитиччен выльăх чĕрлĕх хисепне 5,5 мĕлйун пус чакнă, урăхла каласан, вăл 27 процент чакăн пулат.

Италя фашисăмĕн лидерĕсем Римри пезарсен (вăрçă вăрçма йуратаккисен) тумĕпне килĕшше питĕ йуратаççĕ, а ĕçре вара çав тури Тришăкăн сăхманĕ пулса тăрат. Çавăнпа та Антăн пичече Италя фашисăмĕн экономикă тĕлĕшĕнчен йут çĕршывсене парăнас мăрришĕн пыракан „кĕрешĕне" чăн ĕç вырăнне йышăнмасть, ăна начар маскировкăпа вырăна хатĕрленни тесе каклат.

„Вĕсем экономикă тĕлĕшĕнчен йут çĕршывсене пĕр вăхăтлăха, вăрçă вăхăтĕнче çеç парăнас мăршăн пулсан та...—сăмăхĕн тăрăхлат „Экономист"—запасене ним тăкăнăн тăрăшса пухса пырсан тата Италя халăхĕ хирăм пĕрĕнни пуличчен шăпăк туртса сыхсан та, çĕршыв питĕ кĕске вăхăт кăна тӳсме пултарат. Тата вăрçă ним кĕске вăхăт тăсăлмада".

Вĕсен планĕ панкрута тухрĕ. Италя фашисăмĕ кивçен илес тĕлĕшпе ытти çĕршывсене парăнма та килĕшет пулмалла. Анчах вăл килĕшĕн çеç çитмест иккен. Сăкăнтан тухса тăрат ĕнтĕ вăл урса кайăн, çĕнĕ аванăрăсем хыççăн хăналăнă, республикăлă Испанире пĕтерсе лартас ĕçре пулăшу илме. Англи çине вăйлăн хĕсăн, сакăнтан тухса тăрат ĕнтĕ „расă теорине" пурнăçлас йăлăнпа витĕнсе хăйĕн çĕршывĕнче террора вăйлатса янă. Çĕршыв тулăшĕнче те тата çĕршывра хăйĕнче те вĕсем погромшăкисем пулса тăраççĕ—сăкăнашкал Италя фашисăмĕн сăи-питĕ.

Муссолини, паллах, хăйне ирĕçлислă блок тунă туйăнсенчен те пулăшу ыйтма пултăрĕччĕ. Анчах, кунăйăх пулмасть, сакă пилай пулчĕ, италире Йапони хушшинчи сутă-илӳ ĕçĕ, ун çинчен кунăй шавлаççĕ пулин те, тăт йапăх пырат. Финанс йенĕпе ĕç экономикă тĕлĕшĕнчен урăх мĕнпе те пулăн пулăшассине клес-тĕк, Йапони хăйĕн 20 мĕлйăрлăй парăмне... кивçен нимĕне парса татман парăнне ĕçе Италийе сĕкне пултарат. Германи фашисăмĕ те хăйĕн Италире тăнăçне пулăшăна пултарăмасть, Фашисла диктатурăн Италире йăвăç тата ăна выçăх умне кале ситерчĕ.

Й. Виктăрăв.

*) Квинтал—100 килограм.

Парти пурнăçĕ

Парти историн вĕренӳ пахалăхĕшĕн

Парти работникĕсем ПСК(б)П Обкомĕ сумĕнчи 2 уйăхлăх курснепарти работникĕсен политикăлă пĕлĕвĕсене хăпартма туна. Курсран вĕренисе тухнă хыççăн пирĕн хамăран та парти вĕренĕвĕн кружокĕсенĕ йĕртсе пымала пулать. Çавăнпа та курсра программăпа дисциплинăсене, уйрăмăнах—парти историне Ленин—Сталин произведенийĕсем тăрăх вĕрентни кирлĕ. Кунта урăхла. Курсри ситменлĕхсем курсантсен йăвалĕн 21-мĕшĕнче пулнă пухăвĕнче те лайăх палăрчĕç. Пухура Пудовкин йăлташ çапла каларĕ: „Стоҫаров йăлташ хăйĕн лекцинесене кивĕ конспектсем тăрăх тăвать, кирлĕ ыйтусене айăка тăратса хаварать. Çавăнпа та парти историлекцисем кичем иртеççĕ". Ку ситменлĕхсем çинчен епĕ хам та пухура тухса каларăм. Ку ситменлĕхсем çинчен курс директийĕ те пĕлет. Пуху хыççăн чылай вăхăт иртрĕ, анчах курсантсем ыйтни пурăçа кĕреймерĕç.

Çакăн хыççăн епĕ парти историне вĕренес ĕçри ситменлĕхсем çинчен, Стоҫаров преподаватĕле критиклесе „Чăваш Коммунĕ" хăçата çыртăм. Заметкă августăн 2-мĕшĕнче çапăнса тухрĕ. Епĕ çырнă заметкăна пĕрмаях группăра вĕренекен курсантсем пур те вуласа тухна. Вĕсем заметкăна тĕрĕс çырнă, тесе ырларĕç.

Анчах ман заметкă Стоҫаров йăлташа хумăшмĕн. Вăл çав кунах курсра лекци вулама тытăнничен мана пĕтĕм курсантсем умĕнче вăрçса йăтласа тăкрĕ. Йăлашкинчен: „Епĕ ку заметкă çинчен группăра сӳтсе-явса Бирӳков йăлташа тăрă шăш çине каларма хушатăп", терĕ. Вырăнтан: „Ку шăту пирĕн темăна кĕмест вĕт", тенĕ хыççăн çеç, Стоҫаров йăлташ вăрçма чăрăнса лекци вулама тытăнчĕ. Çакăн хыççăн Стоҫаров йăлташ ман çине сивĕн пăхма пуçларĕ.

Ман шутпа Стоҫаров йăлташăн вĕренекенсем кăтартса пана çитменлĕхе кĕске вăхăтрах пĕтермеле пек туйăнат. Вăл малашне лекцисенче Ленин—Сталин произведенийĕсем усă кӳрĕ-тесе шанатăп. Стоҫаров йăлташ вĕренекенсен çакăн пек паха сĕнĕвĕсене те хисепе хумасăр пулсан, вăл вĕрентӳ пахалăхне лайăхлатма шутламасăр пулсан, вăл малашне те преподаватĕлтех йăласа шанма кăсăртерех.

Курсра вĕренекен **Бирӳков.**

Редакцирен: Бирӳков йăлташ курсра парти историне Ленин—Сталин произведенийĕсем тăрăх вĕрентмелле тăвасси çинчен ыйтăва тĕрĕс лартать. Ыйтăва çакăн пек лартнăшăн Стоҫаров йăлташ мĕншĕн кӳренине тата курс директори çак ыйту пирки ку тараннăччех шарламасăр тăнине ăнлама питех те хĕн. Курс директори вĕренӳ пахалăхне лайăхлатасси, уйрăмах, парти историне Ленин—Сталин произведенийĕсем тăрăх тĕпленерех вĕрентмелле тăвасси çинчен шухăшласа пăхмалах пулать.

Комсомол тырпул пухса кĕртес ĕçре

Елĕк районĕнчи комсомол организацийĕ вăйăл тырпул туса илес ĕçре пысăк вырăн йышăнать. Колхоз председательĕсем-комсомолецсем 12 çын, бригадир-комсомолецсем—17, счетоводсем—20, йăлсовет председательĕсем 6 комсомолец. Ку ытларăшсем тырпулăнне пухса кĕртесс ĕçре командирсем пулса тăрăçĕç. Комсомолец-трактăрçисене, звеноводсене, вулăм сурчĕçĕсуслăхĕсене, агитаторсене, ăçат вулăмçисене, стена ăçаве кĕлăрахакансене шута илсен, комсомол тырпул туса илес ĕçре мĕнле вăй пулни лайăках курăнат.

Тырпула пĕр тăкăкçăр пухса кĕртессине пысăк вырăна уртса, комсомол райкомĕ ку ыйтупа ăнтăрăлăх каниашлу туса иртерчĕ. Канашлура комсомолецсене мĕнле ĕçсемелене кĕтартса панă, кашни ситсен вĕсем ыйăртăва ăнлăн сарса йăнăç. Тырпула йĕртни пуçтарса кĕнĕ вăхăтра колхозниксем хушшинче культурлăх-массăлă ĕçе организациленнĕçем комсомолецсем хастарлă ĕçлерĕç.

Торпăçсем организацине 9 комсомолец. Вĕсем пурте колхозăн уланăй ĕçлеççĕ. Комсомолец Йăкăвлев 250 кĕлет вырăнне йăлăнах 250—280 кĕлет туса пынă, комсомолец Морозкин, вăхăт ăрăм, ĕç вормине 150 процент тултарнă.

Çавнашкалăх Михайлăвă Татăйана, Михайлăвă Нинă та лайăх ĕçлеççĕ. Комсомол организацин политзанятисем туса иртерет. Колхозниксене хаçатсем вуласа параççĕ тата ытти те.

Выçăлă Пагăтри Петровăна Григорьевă комсомолкăсем ĕç нормине 200 процент тултарса пынă, куниех 500 кĕлет ытла вырнă. Çакăн пек примерсем комсомол организацинче темĕн чухлех. Комсомолецсем хăйсен пултарулăхне тырă вырас ĕçре те, куçтурăлăмассăлă ĕçе организацилес ĕçре те кăтартрĕç.

Комсомол райкомĕ пуçламăшĕнче ĕçлеме кулăнеп пулăшса пырать. Колхозсем тăрăх çӳрекен „велокомандă" йĕркеленĕ. Вĕсем колхозсенче куçтурăлăмассăлă ĕçе йепле организацилеменне тĕрĕслесе, пулăшса пыраççĕ. Вĕсем пĕтĕмпе 23 организацине çитсе пулăшу панă. Комсомол умĕнче ĕç питĕ нумай. Комсомол 20 çул тултарнă йăнăпе пуçланса кайнă социализмăлă йăлăртăна тата ăнлăн сарса йăнăлать.

С. Дубинин.
Елĕк комсомол райкомĕн секретарĕ.

ССР Сойузĕн гражданинĕ—чаплă та хисеплĕ йат

ССРС Верховнăй Совечĕ Сойуз Совечĕне Национальăйсен Совечĕн ларăвĕсенче енер „ССРС гражданстви çинчен" калакан саккуна пĕр саслăн çирĕплетрĕ.

Вăл саккун ССР Сойузĕн Сталина Конституцинчен тухса тăрат. Вăл мĕн пур сойузăлă республикăсен граждан ĕçлемĕшĕн пĕрлĕхлĕ сойăвла гражданствă туса хурат. Кăмсем ССРС гражданĕсем пулса тăнине тĕплĕн те татăкланă палăртса парат, тата ССРС гражданствине илмели ĕç унтан тухмали йĕркесене палăртса туса парат.

„ССРС гражданстви çинчен" калакан саккун хамăр государствăшăн çеç мар, тата унăн тулашĕнче инçĕтре те калама çук пысăк политикăлă вырăн йышăнса тăрат. Ахаль мар ĕнтĕ Верховнăй Советра вăл ыйтăва сӳтсе-йăвас ĕç çав тери пысăк хавхалануна, çав тери патриотла сĕкленӳне пулса иртрĕ. Тухса каласакан депутатсен самахĕсенче пурнăçлă те асла мăнăçлăх туйăмĕ палăрса тăчĕ. „ССРС гражданстви çинчен" калакан саккуна сӳтсе-йăвни тата çирĕплетни вăл—совет демократин пĕтĕм тĕнчери çĕнтерĕвĕ, пĕтĕм халăх çĕнтерĕвĕ.

Пур граждансем те, вĕсен национальăçĕпе расине пăхмасăр, ӳтăр тĕсĕпе чĕлхе уйрăмлăкне пăхмасăр, пурте пĕр тан пулнине ССРС Верховнăй Совечĕ çĕнĕ вăйпа çирĕплетет, мĕн пур сойузăлă республикăсемшĕн те пĕрлĕхле гражданствă туса çирĕплетет. Ана вăл, чылай капиталисмăла çĕршывсенче фашисăм-буржуăлă демократин пĕтĕм йăлашкисене пылчăк айне тăвакан фашисăм урса аснă вăхăтра, парламĕнтăлă вата государствăсем халăсăрланса формалăй пĕртанлăх позицийĕсĕм çинчен кайăла чакса пына вăхăтра; фашисăм халăхсене, уйрăм çынна, ирĕклĕхпе никама пăхăнас марлăх ăнланăнне вăйпа пусмăрласа путарасси çинчен хура реакцилĕ, тискер кайăкла декларацисене халичен илтмен намăсăрлăхпа каласа тăнă вăхăтра тăвать.

ССРС Верховнăй Совечĕн депутачĕсем, ирĕклĕ совет халăхĕ суйлама çынсем, совет гражданĕн чаплă та хисеплĕ йăтне саккунлă мăнăçла кăмăлпа çирĕплетеççĕ. Капиталисăм тĕнчинче буржуăла правительствăсем хăйсен киве, тахçанах хавшака халăхăрканă декларацийĕсемпе, „никама пăхăнмалăх", „çынăн тата граждан прависем" çинчен калакан декларацийĕсемпе, „ирĕклĕхсен хартийĕсемпе" мухтанакан, буржуăла правительствăсем преступлени туса ирĕк панипе, Абиссини халăхне ирĕксĕр тăратса хăварăççĕ тата Италин буржуазин холопĕсемпе чурисем шутне кĕртеççĕ, Австри халăхĕ вăй граждантсăнни прависене çухатат, ăна Берлинри укçа-тенкĕ пуçлăхĕсен чуралăхне персе чикеççĕ. Испание Китай халăхĕсенен граждан-ла прависене интервентсем, фашисла захватчиксем таптаççĕ, çакăн пек пулассăшех хăратса тăрат Чехословаки халăхне те.

Капиталисăм тĕнчинче мĕнле халăхсем-ши хăйсен ирĕклĕхĕ çуханаскран шикленсе чĕтремеççĕ? Мĕнле капиталисмăла çĕршывра „гражданин" сăмах хăй те тӳрĕлĕхпе сăнлăх ăнланăвĕнчен кулмали сăмах пулса тăман-ши? Буржуăла государствăсенчи „граждансем" йăланлăхах ӗссĕр тăрса йулинсен харушă асапла пурнăçĕпе пурăнаççĕ, хăйсен ачисен малашлăхĕ çине шикленсе хăраса пăхаççĕ. Чи пуйăн çĕршывсенчи „граждансем" никама сутма май çук пуйăнлăх хушшинче выçăхса вилме пытне çитсе тăнă, вĕсен натăлăхри кунçулĕ мĕскĕн, вĕсем халăр-нурпăçпа асапланаççĕ.

Социалисăмăла асла революцци Совет Сойузĕнчи халăхсене кризис инкекесенчен, чухăнлăхран, пĕр хăçан та йулассинчен хăтарчĕ. Рабочи класăн асла стратегиесем Ленин тата Сталин йĕртсе пынине большевиксен партийĕ Совет Сойузĕнчи халăхсене пусмăртан, експлоатацинчен, тĕнчери пăрахăрах вăрçăсенчен хăтарчĕ. Пирĕн асла тăван çĕршывăмăр çинче коммунисмăн хĕрлĕ йăлавĕ вĕлкӳшет, рабочисемпе крестьенсен влаçĕ çĕнтерӳлле ĕçсем туса пырат.

ӲКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: „Борец" колхозри (Серпухăв р., Мускав облăç) парторг В. И. Ивлиевăн колхозниксем хăнăхăтра колхозăн социализмăлă йăмăрту çинчен калăçу туса иртерет.
В. Горбунов фото-ӳкерчĕкĕ (С ойузфото).

Совет гражданинĕ вăл—асла социализмăн строительствине тăвакан тата унта хутшăнса ĕçлекен пĕртăвăллă çын. Вырăс çыннисем, украинецсем, белоруссем, грузинсем, армăнсем, таджиксем, узбексем, туркменсем, казахсем, киргизсем тата ытти нумай халăхсем социализмăн асла стройкинче тусăлăн та ăнăслăн тăрăççĕ. Кашнийех хăйĕн тăван çĕршывне, хăйĕн халăхне, хăйĕн чĕлхине йуратать—тата пурте пĕрле вĕсем, совет гражданĕсем, хăйсен пĕрлĕхлĕ тăван çĕршывне-ăмăшне—асла совет çĕршывне чунтан-чĕререн йуратаççĕ.

Ирĕклĕ совет гражданинĕ! Вăл хăй çурăмĕ хыçĕнче хăватлă та тĕрĕклĕ государства пурринне туйăса тăрат, вăл государствăн, ирсĕр тăшман совет гражданинĕн правине çине ала йăтма хăйсен, çав правасене сыхлама кашни минутрах хатĕр тăрат. Совет пуйăнлăхĕсем çине Японни самурайĕсем хăйсен, ирсĕр аллисене тăсма хăтланаса пăхсан, пĕтĕм совет çĕрĕ, пĕтĕм совет гражданĕсем хăватлă çилĕпе çулăмланса карĕç.

Граждани ... патша Россинĕе вăл самаха нихăçан та пĕлмен, вăл мĕн авалтанпах господасем тата тарăсем çине уйăрăлса тăнă, халăм касăксем—купцасем кăна укçа-тенкĕ тĕлесе, „хисеплĕ гражданеткă" туйанна. Россинăри рабочи класс, Ленин—Сталин партийĕ йĕртсе пыракан рабочи класс пурĕççинисене те чăн-чăн граждансем туса хучĕ.

Социалисăм çĕнтерĕвĕ совет гражданине граждани пулма мĕн кирлине начĕ, унсăрăн вăл сăмах капиталисмăла çĕршывсене пушшех сасă çеç пулса тăрат. ССР Сойузĕн гражданине—вăлăл çын. Вăл хăй çĕршывĕн пуйăнлăхĕне, халăх аллинче, пĕр халăх аллинче кăна тăракан пуйăнлăхпа вăйăл. Вăл хăйĕн гарантиленĕ ĕçлев правипурринне, асла творчествăна ĕçе хăй тӳрĕмех хутшăнса ĕçленине вăйăл. Вăл хăйĕн вĕренĕ права пурринне вăйăл, хăйĕн ачисемпе вăйăл, вĕсен умĕнче телейле пурнăç çулĕ ăнлăн уçăлса выртат. Вăл хăйĕн материалăлă ырлăхĕ ситĕлекĕ те шанчăклă пулнине вăйăл. Вăл хăйĕн хĕрлĕ йăртăн Хĕрлĕ Çарĕпе вăйăл, хăйĕн Ленин — Сталин партийĕпе, партири тата партире тăван большевиксен никам сĕмĕрми сойузне вăйăл.

Мухтавлă совет гражданстви вăл пирĕн праçниксемпе сĕнтерӳйăвесенче, телейлĕ халăхăн тавасла йурăрсенче, халăх йăрăсисемпе халăнçисен асăлă калавесенче. Вăл—хамăр тăван çĕршывăн тăшманшăн хăйăр та хăрушă обороннинче. Вăл—хаваслă стахановла ĕçре. Вăл—пĕтĕм халăх вĕренĕвĕнче.

Ырăмăн çын тивĕçлĕхĕн тăйăмĕ çав тери вăйăл пулни тĕнчери пĕр çĕршывра та урăх çук. Совет Сойузĕнче никам та „çĕлĕк илмест", мĕскĕнлĕхе пус таймаст. „Граждани" сăмах çинчен пĕрпĕрне чĕнмели формăпа пулса тăчĕ, çынсем пĕрне пĕри хисеплес правана кăтартса тăраканăн сăмах пулса тăчĕ. Ку вăл пурнăçра вăлăрăн совет демократийĕ.

Верховнăй Совет депутачĕсем ССРС гражданинĕн йăвĕ çинчен пысăк чыспа чăн çинчен калаçăн пек калаçрĕç. Çав йăтсар тăратса хăварни вăл — йăнăртан та йăнăр наказăпи пулат. Тăван çĕршывăпарахса тăшмана сутăнакансене, предательсене, буржуази агенчĕсене совет халăхĕ хăй хушшинчен пĕр шеллемесĕр, ӳкĕтĕ кĕмесĕр къларса ыхтать.

ССРС гражданинĕ пулассăн, вăл чаплă йăта илсе çӳресси — асăлчыс. Совет çĕршывĕнче социализăм строительствине хутшăнса ĕçлекен пулассăн — асăлă хăвалăх. Пĕрмеш гражданинĕ ăн йуратăлă Сталин йăлташ пулса тăракăн çĕршыва пурăнас тата ĕçлес мухтăн,—асăл та чаплă!

(„Правда умтатăн, августăн 20-мĕш).

Колхозлă йăл çынниссем

Вăрман-Ĕнĕçĕн йăлĕнче (Шăхаçан районĕ) Октябăр революцинчен хутăа пĕлекен çын пĕрре çеç пулнă. Ăната шкул пулманă. Халĕ совет влаçĕ вăхăтĕнче йăлта пурăнăç тухăа пĕлекен пулчĕç.

Йăлта халĕ 3 çын пуçламăш шкулсенче учительре, 4 çын трактăрçисра ĕçлеççĕ, 1 çын трактăр бригадин учетчикĕ. Ивăнна Пелагей колхозниксăн хăйĕн ачисенне пит те савăнат. Унăн Виктăр Ăатăй ывăлăн районра ĕçлет. Петр Йĕтĕрнерăн радиоузăлă заведуйучилă, Аннăпа Ивановăпăй тулăмăр вăтам шкулта вĕренеççĕ.

Йăлта колхоз организацилеменнĕренне 33 колхозник çĕнĕ йăрт лартрĕç, 10 колхозник çĕнĕ çĕлемĕн машинăсем туйăнчĕç.

Колхозникĕсем пуйăн та куçтурăлă пурăнăç пуçларĕç. Чи нумай колхозник Абрамăн Петр хăйĕн пурăнăçне сăвăпăсем ăнлă калат:

Сăмахăн Сталин йăлташ, вăл пире телейлĕ пурнăç туса панăшĕн. Пĕтĕр ăлăк çăкăн пек çăвăлă-пурăç çинчен телеленне те пултарăймăн. Сталин йăлташ йĕртсе пынăпа тулли пурăçпа пурăнма тытăпăпăр.

И. Ваçкăв.

Ленин "Роççийăра капитализăм аталанни" кĕнекене çырни 40 çул тултарнă тĕле

1898 çулта августăн 21-мĕшĕнче шăхăрта Çăпăр станцинче, Шушмăпа леваранче, В. И. Ленин „Роççийăра капитализăм аталанни" темăна ăнăçлă кĕнекене çырса пĕтерет. Ку кĕнекене шăхăрта 1899 çулта пуçне те 1200 экземпляр кăна пичетленме тухнă. Çавă кĕнеке тухма Роççийăри марксизăм историйăнăн историлăх ăнлăлă событи пулнă.

Çак кĕнекене çырнă Владимир Ильич Ленин тĕрĕнче тытăнăл. 1895 çулта декабрĕнче Ленина Петербургра „Рабочи класа ирĕке çăмăллăхăшăн кĕрешекен союзăн" тĕп секци ячĕпе тухăçлă ĕçлеме пуçланă. Социализăм историйĕнче тата революцилĕ Ленин ячĕ пулнă, „Капитал" çинчен" революцилĕ рабочи партин программăпа тактикăн принципăлăх ыйтăвĕсене пĕтĕмпе пит çеç мар, тата выраç капиталăлăхне те ăйăлăкăн вăй пулăнала пулнă.

„Ăçи кăвăл—кăмăрăнăн тухăçи" социализăм çинчен пропагандă сăрлă пулнăн та, вырăс капиталисчĕсенĕн ăйăлăкăсене тĕлĕнмелле вăт çеç мар, тата выраç капиталăлăхне те ăйăлăкăн вăй пулăнала пулнă.

„Ăçи кăвăл—кăмăрăнăн тухăçи" социализăм çинчен пропагандă сăрлă пулнăн та, вырăс капиталисчĕсенĕн ăйăлăкăсене тĕлĕнмелле вăт çеç мар, тата выраç капиталăлăхне те ăйăлăкăн вăй пулăнала пулнă.

Ăçи кăвăл—кăмăрăнăн тухăçи" социализăм çинчен пропагандă сăрлă пулнăн та, вырăс капиталисчĕсенĕн ăйăлăкăсене тĕлĕнмелле вăт çеç мар, тата выраç капиталăлăхне те ăйăлăкăн вăй пулăнала пулнă.

Ăçи кăвăл—кăмăрăнăн тухăçи" социализăм çинчен пропагандă сăрлă пулнăн та, вырăс капиталисчĕсенĕн ăйăлăкăсене тĕлĕнмелле вăт çеç мар, тата выраç капиталăлăхне те ăйăлăкăн вăй пулăнала пулнă.

Ленин çырнă „Роççийăра капитализăм аталанни" кĕнеке вăйăрçăлă марксизм пултарулăхĕн Кĕнеке, пĕтĕмĕшше илсен, народникла теоретикисене хирĕç пулнă, анчах тĕрĕссине вăл нимĕçсенене вырăс ревизионисĕсене сăмăртнерĕç. Ревизионисссем (Даниэл, Герц, Булгакăв, вырăс экономисĕссем) пуçсене çĕкленĕ. Вĕсем Маркс вĕрентнисене ревизи тусе, Марксе кăтартса паракан капитализăм аталанăвĕн саккуйĕсене йăлхуçалăхне сураçулă мар, йăлхуçалăхĕне, промышленнăçри пек мар, унта шутăра хуçалăх мăр, вак хуçалăх сĕнтерет, тесе ĕнентерме тăрăшнă. Ленин ревизионисссен çакнашкал аргуменĕне суйа пулнине кăтартнă. Вăл йăлхуçалăхĕне те Маркс теорийăн тĕрĕс пулнине кăтартса панă. Хăш чух не конкуренци кĕрешĕвĕнче вак хуçалăх тытăнса йулат пулсан та, вăл вак хуçăн пурăнăçĕ хĕвĕнче ситнии шучĕне кăна пулма пултарат.

Ленин пуçласа капитализăмăл промышленнăçăн аталанăвĕн пĕртенпĕр тĕрĕс схемине кăтартса панă, вăл схемă пĕтĕмпех Тугăн-Барановски схеминчен уйрăм. Ленин шутăра промышленнăçăн аталанăвне пĕрлех пролетариат аталаса, формăланса пынине кăтартат. Пĕрепиç материалĕсене анализ туни тăрăх, Ленин çĕршывра XIX-мĕш ĕмĕр вĕçĕнче капиталăлăх структурĕ мĕнле пулнине кăтартса парат.

Çак кĕнеке çут тĕнчене тухнă, К. Маркăн „Капитал" кĕнекин III-мĕш томĕ хыççăн, экономикăлă литературăра питĕ чăлăл событи тата XIX-мĕш ĕмĕр вĕçĕне XX-мĕш ĕмĕр пуçланăмĕнче марксизма теорине сарас ĕçре питĕ пысăк пăрне пулнă. Çак кĕнекере Ленин Маркса питĕ лайăх пĕлнине çеç мар, тата вăл питĕ тарăн революцилĕ-теоретик пулнине кăтартат. Вăл Маркс метăлĕне усă курса вырăс капиталăмăлĕ çинчен тăракан ыйтăвĕ çеç мар тата вырăс пролетариăсемпе хресченсем умĕнче тăракан задачăсене те çĕнĕлле тата пăна пултарнă.

Çак кĕнекере Ленин „чухăн хресченсем инкăнăнинчен ытла сухăа йулса, йăхăнса пынă вăхăтра барщинăлă хуçалăх йулашкисем питĕ нумай пулни тата крепостной правăн тĕрлĕрен йулашкисем халăнçисем çинчен ăнлă калать. Ленин вăл вăхăтра йăлта чĕн-чăн хура çĕрулăнуç—дворянăн, çĕр хуçи пулнине кăтартса парат. Çавăнпа та хресченсен самодержави-не кирĕç кĕрешне, йăлта революцилĕ тăсату тума, патша вăрçине сиктерес ĕçлама пролетариат çĕртсе пынине тухăлать. Россинăра пулас революцин—тесе çырнă умăнхи Ленин, çурт-йĕрсех буржуăлă-демократлă революци пулнăлă.

„Буржуăлă революци" тени вăл, паллах, буржуазине йĕртсе пыракăн вăй выраннă хурса йышăнăсех пăтăрмах. Революцине итлеме-нисем çинăн йăлăнăлă та пăрахăç. Большевиксен хресченсен революцилĕ вăйне йышăнăç, вĕсем, хресченсем, пролетариат йĕртсе пынăпа кĕрешеççĕ тесе шутлаймăç. Ленин ун пек идеине вĕрле нумай мĕнлă, тӳрĕлĕх йăлăл, пулăмăр ăнăçлă пулнă хресченсене буржуăлă-демократлă революци пăтăрмахĕсенче пăтăр, капиталăлăх çĕнтерĕçĕ пăтăр, унăн çăкăрĕсене хресченсем тăкăнăçлă пулăмăр, асăлă творчествăна ĕçе хăй тӳрĕмех хутшăнса ĕçленине вăйăл. Вăл хăйĕн вĕренĕ права пурринне вăйăл, хăйĕн ачисемпе вăйăл, вĕсен умĕнче телейлĕ пурнăç çулĕ ăнлăн уçăлса выртат. Вăл хăйĕн материалăлă ырлăхĕ ситĕлекĕ те шанчăклă пулнине вăйăл. Вăл хăйĕн хĕрлĕ йăртăн Хĕрлĕ Çарĕпе вăйăл, хăйĕн Ленин — Сталин партийĕпе, партири тата партире тăван большевиксен никам сĕмĕрми сойузне вăйăл.

Мухтавлă совет гражданстви вăл пирĕн праçниксемпе сĕнтерӳйăвесенче, телейлĕ халăхăн тавасла йурăрсенче, халăх йăрăсисемпе халăнçисен асăлă калавесенче. Вăл—хамăр тăван çĕршывăн тăшманшăн хăйăр та хăрушă обороннинче. Вăл—хаваслă стахановла ĕçре. Вăл—пĕтĕм халăх вĕренĕвĕнче.

Ырăмăн çын тивĕçлĕхĕн тăйăмĕ çав тери вăйăл пулни тĕнчери пĕр çĕршывра та урăх çук. Совет Сойузĕнче никам та „çĕлĕк илмест", мĕскĕнлĕхе пус таймаст. „Граждани" сăмах çинчен пĕрпĕрне чĕнмели формăпа пулса тăчĕ, çынсем пĕрне пĕри хисеплес правана кăтартса тăраканăн сăмах пулса тăчĕ. Ку вăл пурнăçра вăлăрăн совет демократийĕ.

Верховнăй Совет депутачĕсем ССРС гражданинĕн йăвĕ çинчен пысăк чыспа чăн çинчен калаçăн пек калаçрĕç. Çав йăтсар тăратса хăварни вăл — йăнăртан та йăнăр наказăпи пулат. Тăван çĕршывăпарахса тăшмана сутăнакансене, предательсене, буржуази агенчĕсене совет халăхĕ хăй хушшинчен пĕр шеллемесĕр, ӳкĕтĕ кĕмесĕр къларса ыхтать.

ССРС гражданинĕ пулассăн, вăл чаплă йăта илсе çӳресси — асăлчыс. Совет çĕршывĕнче социализăм строительствине хутшăнса ĕçлекен пулассăн — асăлă хăвалăх. Пĕрмеш гражданинĕ ăн йуратăлă Сталин йăлташ пулса тăракăн çĕршыва пурăнас тата ĕçлес мухтăн,—асăл та чаплă!

(„Правда умтатăн, августăн 20-мĕш).

Çыхăнăвĕ 4-мĕш страницăра

ССР Союзĕн çĕр айĕнчи пуйăнлăхĕсене шыраса тĕпчекенсем

Кăçалхи çуркунне шыраврисен 3.200 вырăнсем пуйăнлăхсене-шыраса тупăнма, вĕсене тĕпчесе пăхма туха кайнă.

Сăтăрăсем чылай, çулсем хушши геологсем çĕр айĕнчи пуйăнлăх сахалрах районсене йăрса тăнă. Вăтаçĕрти районсене йăрлĕх тĕпчесе сăнаман. Кăçалхи çул Урăлри тата Кавказри . сăлтăрта пулăхан тĕслĕ (цветной) металлсем нумай вырăнсем вырăнсене тĕпчесе сăнама пуçланă. Геологсен 53 ушкăнĕсем Украинăра геологилĕ картăсем тăвас тĕлĕшпе ĕçлеççĕ, çĕр айĕнчи пуйăнлăхсене шыраççĕ тата тĕпчесе пăхаççĕ, 35 ушкăн— Ленинград облăçĕнче ĕçлет.

Хĕвелтăнăç тата хĕвелтухăç Çĕпĕрте, Инçет-Хĕвелтухăçĕнчи тата Йăкутири çĕнĕ районсенче нефть шыраси анлăн сарăлса кайнă.

Çĕпĕрте калама çук пысăк нефть запасĕсем пытанса выртаççĕ. Байкал çыранĕнче нефть тухни тахçантанпах паллă. Унти вырăнсенче пурăнакан çынсем шăнса ларий кулĕ пăрĕсем çинчен çулсеренех тонни-тоннине нефть пухса илеççĕ.

Инçет-Хĕвелтухăç — пирĕн çĕршыври минерал чĕртаварĕсем хăватлă çĕлкуçĕ. Иулашки çулсенче унта çĕркăмăрĕнче нефть, хаклă ăшшăн чулсемпе хура тăхăн, полиметаллă рудасем, лакпа сăрă тумали ăпăлсем т. ыт. те выртакан вырăнсем тупнă. Шыравçăсемпе тĕнчевçесен ушкăнĕсем кăçал вăл крайăн геологи карти çинчи нумай шурă вырăнсене тултарĕç.

Йăкутири нефть шыраки экспедици, нефть пуррине иртнĕ çулсенчех пăлăртнă районсене ĕçлет. Экспедици составĕнчи 150 çын ытла, унăн ĕçĕртсе пыракан работникĕсем пурте—çамрăк, 31 çулта ытлисем специалиссем. Экспедицине çамрăк инженер-геолог А. Н. Кутуков йăлтах ĕçтет пырать.

Халăхи вăхăтра çĕр ăшшĕнчи пуйăнлăхсене тĕпчесе шыракенсем ĕçе хĕрсех пырать. Çĕнĕ пуйăнлăхлă вырăнсем тупни çинчен хыпарсем килеççĕ те ĕнтĕ. Аслăлăх иртнĕ çулсенче шутласа хуникем пурăнăçа кĕрсе пырçăç.

Йăкутири нефть шыраки экспедици шыравсем пĕрремĕш результатăсем çинчен пĕлтерĕç. Ишуç уйăхĕнче 200 метра ăшăн шăтăр-

(ТАСС).

Испанире пысăк тухăçлă тырпул вырса пухаççĕ

БАРСЕЛОНĂ, августăн 19-мĕш. (Телефонпа). Испани çĕрĕ министерстви, пĕтĕм вăтăçĕрти тăрăра тырпула вырса пухасси пит лайăх пынă çинчен пĕлтерет. Хресченсем тата çар чăрĕсем тырпул вырса пухас-ăшă хăтăрăнха хутшăнса ĕçлеççĕ.

Ленин „Роççийăра капитализăм аталанни" кĕнекене çырни 40 çул тултарнă тĕле

(ЙУЛАШКИ)

çине кăтартса пани, ямăт аграрăй отношенисене революцилă мелпе симмине çĕмĕрлех тăвассишĕн пролетариат ячĕпах мар, тата крестьянсем пысăк ыхăна тăкакне уйрăмах палăлă туй. Меншевиксăм вырăс мулшăлăх революцилăхăн тарăн икономикăлă тăнăрĕнче пулнине, вĕсем крестьянсем йăлăнне, вырăс буржуазине революцилăхăн кăй енчинех, вырăс буржуазине революцилăхăн вăй-хăвачĕ пулăшăвĕпе пăхăнтарнине курмасăр, вăсене революцилăх тытăлăвĕнче пăхăнтарнă